

"TARİHİ İSTANBUL ÇEŞMELERİ KURTARILMALIDIR"

Kampanyası Ortak Çalışma Grubu Toplantısı

Toplantı No: 2 23 Temmuz 1985 Saat 10.00

Toplantı Yeri: Yıldız Üniversitesi Senato Salonu

GÜNDEM

- 1- Genel açıklama ve görüşme
- 2- Komisyonların belirlenmesi
 - Bilim Komisyonu
 - Teknik Komisyon
 - Uygulama Komisyonu
- 3- Belediyelerdeki gelişmeler, getirdikleri programlar sorunlarının görüşülmesi
- 4- Gelecek toplantıya getirilecek işlerin belirlenmesi

NOT: İrtibat Bürosu Tel: 161 42 84

Mine YILMAZER
Yıldız Üniversitesi

Öğlen yemeği Üniversitemizde yenilecektir.

GÜNEŞ

MERKEZ: Turanlı Sok. No. 20
Beyazıt - İstanbul
Tel. : 526 14 00 (10 Hat)
İlan Tel. : 520 56 00
Telex : 22 425 - 23 633 Seactr
İZMİR : Gaiosmanpaşa Bulvarı
No. : 13/B
Tel. : 14 73 73 - 25 59 81

ANKARA : Nene Hatun Sk. No. 97
Gaiosmanpaşa
Tel.: Büro: 28 61 35 (5 Hat)
Matbaa: 10 40 21 - 10 52 47
Telex 43 422 Gues tr
ADANA : 24 711-10 075-12 825
BURSA : 136 09
DİYARBAKIR : 21 525

GÜÇLÜ GAZETECİLİK
YAYINCILIK VE MATBAACILIK A.Ş.

11 Temmuz 1985

"TARİHİ İSTANBUL ÇEŞMELERİ KURTARILMALIDIR" Kampanyası
İstanbul Büyük Şehir Belediyesi-GÜNEŞ Gazetesi İşbirliği

DURUM SAPTAMASI

"Tarihi İstanbul Çeşmeleri Kurtarılmalıdır" başlığı altında Aralık 1984'te GÜNEŞ Gazetesinin öncü lüğü ve İstanbul Büyük Şehir Belediyesi'nin desteğinde başlatılan Kampanya'nın yaygınlaşması, bilimsel temellere dayanması ve somut sonuçlara ulaşması amacıyla, gazetenin gösterdiği çabaların yanısıra, konunun ilgili ve sorumlularının güçbirliği ve işbölümünü devreye sokmak gerekmiştir. Bu nedenle Yıldız Üniversitesi'nin koordinatörlüğünde, "I.Tarihi İstanbul Çeşmeleri Semineri" düzenlenmiş ve bu amaca ulaşılacak istenmiştir. Ancak, tek başına "Seminer" bu sonucun sağlanmasına yetmediğinden, anılan Seminerde de topluca kararlaştırıldığı gibi, konuyla ilgili tüm kurum, kuruluş ve kişilerden oluşan bir "Ortak Çalışma Grubu"nun oluşturulması, bu Grubun sık sık biraraya gelerek, kendi arasında kampanyayı daha etkin hale getirecek işlerin yapılmasını sağlaması zorunlu olmuştur. Yıldız Üniversitesi Rektörlüğünden, bu Grubu toplantıya çağırma da değerli yardımlar alınmış, böylece bugün burada toplanmak mümkün olmuştur. Aşağıda, GÜNEŞ Gazetesi ve ona yardım edenler tarafından kampanyanın başlangıcından bugüne kadar gerçekleştirenlerin bir dökümü, varılması amaçlanan noktalar, çözüm bekleyen sorunlar ve öneri çözümlerden oluşan bir bilânçoyu bilgilerinize sunuyoruz.

Ek-1:Aralık 1984-Temmuz 1985 Durum Değerlendirmesi

Ek-2:Kampanya'nın Sorunları ve Öneri Çözümler

Avniye Tansuğ/Kampanya Yönetmeni

EK-1

DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Aralık 1984-Temmuz 1985

A-B A Ş L A N G I Ç

1-KAMPANYA'NIN AMACI: Geniş sayıda kişiyi etkileme gücüne ve şansına sahip bir iletişim aracı olarak, GAZETE'nin toplumsal sorumluluğunu yerine getirme amacıyla bir kültürel naklele ilişkiler çalışmasına duyduğu ihtiyaç sonucu, daha önceden hazırlanmış ve Büyük Şehir Belediyesi'nin desteği sağlanmış olan "Tarihi İstanbul Çeşmeleri Kurtarılmalıdır" kampanyasının tarafımdan uygulanmasına karar verildi.

2-NİÇİN "ÇEŞMELER": Kamuoyunda kültürün sürekliliği ve koruma, değerlendirme, yaşatma bilincinin yaygınlaştırılmasını sağlamak için bir kültür mirası ögesi gerekiyordu."Çeşme", coğrafi dağılım yönünden oldukça yaygın, fizik boyut yönünden bire bir ölçeğinde(insan ile), mimarlık, sanat, tarih, edebiyat, nat, su mühendisliği, toplumbilim açısından işlevi olan, eski işlevine -su ihtiyacı- döndürülmesi en kolay kültür mirası ögesi olarak, kampanyaya konu edilmeye en uygun koruma ögesi idi.

3-NİÇİN "İSTANBUL"?:"Koruma"nın kime karşı kimler tarafından yapılması gerektiğinin yanıtını içerdiği için "İstanbul". Yani, şehrin sahibi "hemşehriler"in, kendi şehirlerini, nemşehri gibi davranmayanlara karşı koruması gerektiği olgusu, bu kampanyanın temel çıkış noktalarından birini oluşturuyordu. Ayrıca, hemşehrilerin örgütü olarak varsayılan "yerel yönetim" de zaten kampanyanın içinde idi. Bir ikinci neden ise, pilot bölge olarak seçilen "İstanbul"un, diğer şehirler için bir anlamda "rekabet" yaratabilme imkânı taşımasıydı. (Nitekim Kütahya Belediyesi de çeşme onarmaya başladı sonradan..)

4-NİÇİN "KURTARILMALIDIR"?: "Korunmalıdır", "Değerlendirilmelidir", "Yaşatılmalıdır", ..v.b. dileklerin çok önünde bir "âcil yardım" sözkonusu olduğu için "Kurtarılmalıdır" denildi. Gerçekten de, en kolay, en çabuk, en zahmetsiz, en az riskli bir biçimde yokedilmeye elverişli öge idi "çeşme".

Böylece, kendisinden sözedilecek her yerde -süreklilik çağrıştırmak amacıyla-kullanılacak olan aşağıdaki logosuyla birlikte kampanyamızın adı konulmuştu:

5-KAMPANYANIN DUYURULMASI: Aralık 1984'te ilk günler, tarihi çeşmelerin giderek yokolduğuna dikkati çeken haber yayınının arkasından, konu ile ilgili bir işbirliği ve kampanya için Gazete ile Büyük Şehir Belediyesi arasında imzalanan protokol haberi ile çalışma başlatıldı. (13 Aralık 1984) Aynı anda yayına giren ve 10 sayı süren çeşme röportajları, fotoğraf, gravür, v.b.den oluşan dizi yayın, kampanya kapsamına girecek haberlerle beslendi.

B- G E L İ Ş M E

1-ONARIM GİRİŞİMLERİ: Ocak 1985-Kadıköy Belediyesi 28 çeşme saptayarak, ilk sekizin onarımına girişti.

Ocak 1985-'TURİNG, Çengelköy, Kavasbaşı Ahmet Ağa çeşmesinin onarımına başladı

Mart 1985-Kadıköy Belediyesinin başladığı 8 çeşmenin onarımı tamamlandı.

Mart 1985-TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı, Beşiktaş, Bezm-i Alem Valide Çeşmesi'nin onarımına başladı.

Nisan 1985-Beykoz Belediyesi onarımına Kampanya öncüsünden başladığı İshak Ağa meydan Çeşmesinin onarımını tamamladı, Küçüksu Mihrişah Valide Sultan Çeşmesinin temizlik ve onarımına başladı.

Nisan 1985-Kumkapı, Pembe Köşk gazinosu sahibi, kampanyadan esinlenerek, yepyeni bir çeşmeyi halkın hizmetine sundu.

Nisan 1985-(28 .IV) Küçüksu Mihrişah Valide Sultan çeşmesi 33 yıl sonra suyuna kavuşarak, hizmete girdi.

Mayıs 1985-Adalar Belediyesi, Haybeliada Çeşmesi onarımı ile kampanyaya katılıyor.

Haziran 1985-Büyükçekmece Belediyesi, ilçe sınırları içindeki iki çeşmenin onarımını gerçekleştirdi.

Temmuz 1985- GÜNEŞ-TURİNG işbirliği ile Sultanahmet Beşir Ağa Çeşmesinin, Boğaziçi Soroptimistler Klübü'nün çabaları ile Kuruçeşme, Tezkereci Osman Efendi Çeşmesi'nin onarımı başlatıldı.

Temmuz 1985- Eminönü Belediyesi 27 çeşmelik bir Pilot Projeyi onaylıyor. Üsküdar Belediyesi pilot proje hazırlığına başlıyor. Büyük Şehir Belediyesi üç çeşme için ihale açıyor.

2-KAMUOYU OLUŞTURUCU YAYIN:

- 10 Aralık 1984-"Çeşmeler Yok Oluyor"
11 Aralık 1984-"Çeşmeler Kurtarılmalı"- "Neler Dediler?"
12 Aralık 1984-"İstanbul'un Tarihi Çeşmeleri Kurtarılmalı"
13 Aralık 1984-"Hizmet İçin İşbirliği", "Kampanya açıyoruz"
"Bu Güzelliklere Yazık Değil mi?" (GÜNEŞ-2)
13 Aralık 1984-"Ayrılık Çeşmeleri, Prof. Semavi Eyice" Dizi-1
14 Aralık 1984-"Gelin Tarihi Çeşmelerimizi kurtaralım"
19 Aralık 1984-"Suyu Akmayan Çeşme Onarılmış Sayılmaz-Cengiz
Bektaş-Halitağa Çeşmesi'nin Haline Bakın"
Dizi-2
21 Aralık 1984-"Sebiller" Enis Batur, Azapkapı Çeşmesi, Davut
paşa Çeşmesi- Dizi-3
25 Aralık 1984-"28 Çeşme Restore Ediliyor-Kadıköy Belediyesi"
26 Aralık 1984-"Halitağa Çeşmesi 22 Yıldır Kaderine Mahkûm"
(Çeşmenin taşınmasına ilişkin kurul kararı)
28 Aralık 1984-"Elden Kaçırılanlara Hasret-Elif Naci", "Nedi-
m'in Şiirinde Çeşme-Enis Batur", Nevşehir'li
İbrahim Paşa Çeşmesi, Seyyit Halil Ağa Çeşmesi
Dizi-4
2 Ocak 1985 - "Haliç, Çeşmeler ve bir Umut" İsmail Cem
4 Ocak 1985-"Osman Dede Çeşmesini İshani Yaptılar", "Suyla
Kurulan Vazgeçilmez İlişki", "Fatih Belediyesi
Eski Çeşmelerle İlgileniyor" Dizi-5
15 Ocak 1985-"Kampanyamıza Katkılar Devam Ediyor"
24 Ocak 1985-"Çengelköy'deki Tarihi Kavasbaşı Ahmet Ağa Çeş-
mesi Onarılıyor"
25 Ocak 1985- "Çeşmeler Halkın Sahiplenmesiyle Ayakta Kala-
cak-Prof. Kâzım Çeçen", "Suyu Kullanma Bir Ya-
şama Biçimidir", Kabataş Seoili-Dizi-6
27 Ocak 1985- "Felçli Genç Belediyeye Çeşme Onarttı" (Uskûdar,
Kuruçeşme)
28 Ocak 1985- "Su Medeniyeti Eski İstanbul'da Günlük Yaşama
Girmişti-Çelik Gülersoy", GÜNEŞ Okurlarının
görüşleri, Dizi-7
1 Şubat 1985- "Kökleri Binlerce Yıl Öncesine uzanan Çeşme",
Uskûdar, 111.Ahmet, Meydan Çeşmesi, Dizi-8

- 6 Şubat 1985- "Halkla Birlikte Kurtarırsak, Halk Sahiplenecektir Ali Zengin, Beykoz Belediye Başkanı", İshak Ağa Meydan Çeşmesi, Kethüda Çeşmesi, Dizi-9
- 8 Şubat 1985- "Çeşmeler, Kültürü Halkın Ayacağına Götürmüş Birer Sergidir. Halâlıbrahim Karal", Paşa Baba Çeşmesi (Beyoğlu) 8 Şubat - Dizi-10
- 15 Şubat 1985- "Üsküdar'ın Çeşmeleri", Elnac Mehmet Ağa Çeşmesi
- 23 Şubat 1985- "Onarılan Selâmiçeşme'nin Gülüyüzü Selâmı"
- 17 Mart 1985- "Kadıköy 'deki 8 Çeşme restore edildi", "I. Tarihi İstanbul Çeşmeleri Semineri Yarın"
- 18 Mart 1985- "Tarihi İstanbul Çeşmeleri Semineri Bugün Başlıyor, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Valideçeşme'yi Onarıyor"
- 19 Mart 1985- "Güneş'in öncülüğünde "Tarihi İstanbul Çeşmeleri Kurtarılmalıdır" Semineri başladı.
- 14 Mart 1985- "Seminer Kitabı Hazır". "18 Bildirinin yer aldığı kitap, tartışmacılara dağıtılmaya başlandı"
- 28 Mart 1985- "Seminer'de konuşulanların özeti" "İstanbul Çeşmelerinden gürül gürül su akacak".
- 2 Nisan 1985- "Küçüksu Halkı Mihrişah V alide Sultan Çeşmesi için güçbirliği yaptı"
- 4 Nisan 1985- "Kampanyamız Yayılıyor. Soroptimistlerden Destek".
- 9 Nisan 1985- "Eyüp Belediyesine Belge Yağlıyor".
- 13 Nisan 1985- "Gazino'dan destek. Yeni Bir çeşme Yaptırıldı"
- 15 Nisan 1985- "Tarihi Çeşme Bakkal Oldu" (Üsküdar, Sultan Ahmet Han-III. Ahmet- Çeşmesi)
- 21 Nisan 1985- "Kampanya tırmanışa geçti. Onarımlar başlıyor"
- 29 Nisan 1985- "Onarılan çeşmeden ilk suyu Dahan içti." (Küçüksu)
- 3 Mayıs 1985- "Vals ve Tango Gecesi ile Tezkereci Osman Efendi Çeşmesi'nin onarımı sağlanacak"
- 9 Mayıs 1985- "GÜNEŞ-TURİNG İşbirliği ile Beşir Ağa Çeşmesi onarılacak."
- 12 Mayıs 1985- "İlgililer ve Yetkililer Dikkat. 400 Yıllık Çeşmeye Birşeyler Oluyor" (Uşşakî Tekke Çeşmesi, Yedikule)

- 14 Mayıs 1985 -"Bir Çeşmenin Hazin Sonu:İşte Tarihe Verdiğimiz Değer" (Arnavutköy-Beyhan Sultan Çeşmesi)
- 20 Mayıs 1985 -"Belediye Desteği" (Adalar Belediyesi, HeybeliadaÇeşmesi)
- 1Haziran 1985-"Büyükçekmece'de Tarihi Çeşmeler Onarılıyor"
- 15Haziran 1985-"Üniversite öğrencileri ödevlerini Bitirdiler,36 Çeşmenin projesi hazır"
- 23 Haziran 1985- "TRT de Tarihi çeşmelere Sahip Çıktı"
- 8 Haziran 1985- "Ortak Çalışma Grubu,Perşembe günü TOplanıyor"

3-I. TARİHİ İSTANBUL ÇEŞMELERİ SEMİNERİ:

gerek, okur mektuplarından anlaşılan, gerekse, tahribatın hızı, tarihi İstanbul Çeşmelerinin kurtarılması için, herşeyden önce sağlıklı bir envanter çalışmasına gerek olduğunu gösteriyordu. Tüm çeşmelerin envanterinin yapılması ise nitelikli ve yaygın işgücü gerektirdiğinden, üniversite öğrencilerinin bilgi ve işgücünden "ödev" biçiminde yararlanılmasının mümkün olabileceği düşüncesi, bizi bir Seminer ile, üniversiteler arasında bu tür bir işbölümünün yapılmasını sağlamaya itti. 18 Mart 1985 tarihinde, Yıldız Üniversitesinin koordinatörlüğünde gerçekleştirilen "I. Tarihi İstanbul Çeşmeleri Semineri"ne üniversitelerin yanısıra konunun ilgilisi tüm kurum ve kuruluşlar da çağrıldı. Sonuçta, somut amaç olan "Tüm İstanbul Çeşmelerinin Envanteri" gerçekleştirilemedi ise de, Yıldız Üniversitesi, Mimarlık ve Restorasyon Kürsüsü öğrencileri kendilerine Seminer sonrasında ödev olarak verilen 36 çeşmenin rölevelerini çıkarttılar, ders yılı bitiminde teslim ettiler. BU arada, yine aynı Seminer'de kararlaştırılan "Ortak Çalışma Grubu" nun oluşturulması da iki ay gibi bir süre içinde ancak gerçekleşebildi. Bu arada, sözkonusu gruba katılması yolunda çağrıda bulunulan TRT İstanbul Televizyonu, Kampanya kapsamına giren çeşmeleri de içeren bir dizi-belgesel çekimi kararı aldı ve uygulamaya girişti.

EK-2

KAMPANYANIN SORUNLARI VE ÖNERİ ÇÖZÜMLER

Uygulanmağa başladığı Aralık 1984'den bu yana, kampanyanın bir takım sorunları olup, bunlar aşağıdaki gibi gruplanabilir:

1-BİLİMSEL AÇIDAN:+Tarihi İstanbul çeşmeleri konusunda bilimsel yayın yokluğu.(1943 tarihli Tanışık kitabının iyiniyetli bir saptamayı aşmayı, çeşmeleri bağımsız birer mimari-kültürel öge olarak ele alan incelemelerin azlığı, basılı olmayışı)

+ Sağlıklı bir envanter yokluğu

+ Türkiye'de genel kabul görmüş restorasyon teorilerinin yaygın olmayışının çeşme restorasyonuna yansması

+ Restorasyon tekniklerinin tartışılabilirliği

+ Restorasyon kimyası diye özetlenebilecek işlemler konusunda belirsizlik(Or:Temizlik konusunda, batıda yasaklandığı söylenen zımparalama, raspalama, taşlama,kumlama v.b. yöntemler yerine önerilen basınçlı su veya su+ kimyasal çözücü+ koruyucu madde çözümlerinin sakıncalarının net bir biçimde belirtilemeyişi)

ÇÖZÜM: Bu konuların kısa süre içinde ele alınması için üniversiteler, yerel yönetimlerin teknik kadroları ve uygulamacı niteliği olan araştırma kurumlarının narekete geçmesi, köklü çözümler gelişene dek, her somut çeşme onarımında özel yöntem saptanması.

2-UYGULAMA AÇISINDAN:+"Onarım"a izin verecek kurum sorunu. Örneğin, çeşmenin mülkiyeti açısından, inşaata başlanma açısından, rölöve ve restorasyon projesinin onayı açısından, suyun bağlanması açısından, v.b. işin yürümesini geciktirici hatta durdurucu "İZİN" prosedürlerinin, zaman kaybettirmesi

+ Çeşme restorasyonuna hevesli ve nitelikleri bu işin inceliğiyle doğru orantılı uygulamacı-müteahhit azlığı

+"En ucuzu önerene işin önerilmesi" gibi özetlenebilecek, iş verme yöntemlerinin, uygulamada da ucuzluklara yol açabileceğinin zaman zaman unutulması ya da yasal zorunlugin buna itmesi

+Onarımların yanısıra"su "bağlanması konusunda çoğu çeşmenin halâ sahipolduğu depoların devreye sokularak, terkostaki kesintiler sırasında bir süre dana su vermeyi sürdürmesinin sağ-

lanması için yapılması zorunlu teknik uyarlamaların neler olduğunun gündeme getirilmeyişi

+Bir çeşme onarımı için para yardımında bulunmaya niyetlenen kişilerin aradığı net maliyet rakamının anında verilmesi ve yardım etmek isteyenlerin karar vermesinin kolaylaştırılması için tüm çeşmelerin önceden çıkarılmış bir fat keşfinin bulunmayışı, bu işe uygulamacıların karşılıksız vakit ayırmaya yanaşmamları

+Çeşmelerin bir kısmının mülkiyetini elinde bulunduran Vakıflar'ın Kampanyaya Yerel Yönetimler gibi olumlu katılım yerine, pasif kalmasının doğurduğu zaman kaybı ve bunun sonucu tahribatın hızlanması

ÇÖZÜM: Konunun yerel yönetim yapısı içinde örgütlenen, bilimsel kurum ve kuruluşların desteğini alan bir birim tarafından teorik ve pratik düzenlenmesi."Mülkiyet", "Tarihi eser koruması", "İnşaat ve onarım " gibi kriterlerden kaynaklanan izin sorunlarının tek kalemde bu birim tarafından çözümlenmesi, uygulamacıların adeta bir konsorsiyum gibi bu birimden topluca iş almaları. Onarılan ve suyuna kavuşan çeşmelerin bakımının da bu birim tarafından izlenmesi, temizliğin sürekli bir eylem haline getirilmesi. Yine bu birimde bir arşiv ve dokümantasyon merkezi oluşturulup, tarihi İstanbul çeşmeleri ile ilgili her türlü "bilgi-beige'nin burada toplanması, görsel-işitsel yayın yapılması.

SONUÇ

Yedi ay gibi bir süredir Gazetemizin yoğun bir biçimde uğraştığı " İstanbul çeşmeleri" elbette genel kültür sorunumuzdan soyutlanacak bir konu değil. Ancak, tümü bir anda çözümlenemiyorsa, sorunları parçalayıp, parçaların üzerine gitmekte yarar olduğu gözardı edilmemeli. Bu nedenle, Ortak Çalışma Grubu -belki de -tarihi bir misyon gerçekleştirecektir. Şu ilk toplantı, Üniversiteler, yerel yönetim, Vakıflar, TRT, İSKİ, TBMM Milli Saraylar-TURİNG, Dernekler ve gönüllülerden oluşan bu topluluk ; Ortak Çalışma Grubu, bu yolda olumlu gelişmeler olacağının olumlu bir ipucudur. Katkılarınızdan ötürü hepinize saygıyla teşekkür ediyor, "Tarihi İstanbul Çeşmeleri Kurtarılmalıdır" çığlığımıza aldığımız bunca nitelikli yankıdan onur duyduğumuzun bilinmesini diliyoruz.

"TARİHİ İSTANBUL ÇEŞMELERİ KURTARILMALIDIR" Kampanyası
ORTAK ÇALIŞMA GRUBU TOPLANTISI

11 Temmuz 1985-Saat:9.30

Prof.Suha Toner	Yıldız Üniv. Rektörü
Prof.Metin Sözen	İTÜ/Milli Saraylar
Prof.Semaî Eyice	Ed.Fak./Anıtlar B.K.Bşk.
Prof.Ümit Serdaroğlu	TAÇ Vakfı
Doç.Zeynep Ahunbay	İ.T.Ü
Doç.Orhan Altan	İ.T.U
Dr.Orhan Bilgin	M.U.
Prof.Haluk Sezgin	M.S.Ü
Veli Öztürk	İst.Büyük.Şeh.Belediyesi
Güliden Kurtboğan	" " "
Ender Talazan	Beykoz Belediyesi
Enis Bölükbaşı	Şişli Beykoz Belediyesi
Erman Yücel	Eminönü Belediyesi
Fahrünisa Ensari	Eyüp "
Hayati Asilyazıcı	Bakırköy "
Fulya Koç	Kadıköy Belediyesi
İlyas Ünal	Kadıköy Belediyesi
Pakize Nilgün Soyak	Fatih Belediyesi
Faik Mert	Adalar Belediyesi
Aydın Sağlar	Beşiktaş Belediyesi
Muammer Kurtulmuş	Üsküdar Belediyesi
Fatih Güngör	Gaziosmanpaşa "
Serpil Güntürk	Silivri Belediyesi
Selçuk Bayraktar	Büyükçekmece Belediyesi
.	Beyoğlu Belediyesi
Yılmaz Erk	zeytinburnu Belediyesi

